

Днепропетровск: ПГАСА, 1998. – С.199-200.

5.Тян Р.Б., Грабовский И.С., Оскома Е.В. Система оценки инвестиционных рисков при управлении проектами // Строительство, материаловедение, машиностроение: Сб. науч. тр. Вып.7. – Днепропетровск: ПГАСА, 1998. – С.201-202.

6.Романов А.А., Воронин А.П., Гужев Б.П. Экстремальные задачи упорядочения платежей в строительстве // Экономика и математические методы. – 1978. Т. V. Вып.6. – С.1142-1156.

7.Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент. – СПб.: Питер, 2000. – 160 с.

8.Антипенко С.Ю. Удосконалення методів і моделей ефективності та ризику реалізації інвестиційних проектів: Автореф. дис.... канд. техн. наук: 05.13.22. – Дніпропетровськ, 2004. – 18 с.

9.Форд Л.Р., Фалкерсон Д.Р. Поток в сетях. – М.: Мир, 1966. – 416 с.

10.Ху Т. Целочисленное программирование и потоки в сетях. – М.: Мир, 1974. – 420 с.

11.Корбут А.А., Финкельштейн Ю.Ю. Дискретное программирование. – М.: Наука, 1969. – 316 с.

12.Ермолев Ю.М., Мельник И.М. Экстремальные задачи на графах. – К.: Наук. думка, 1968. – 214 с.

13.Lawier E.L., Wood D.E. Branch-and-Bound Methods: a Survey. Oper. Res. – 1966. v.11. – P.162-184.

14.Sa G. Branch-and-Bound and Approximate Solution to the Capacitated Plant-Location Problem. Oper. Res. – 1969. v.17. – P.249-286.

15.Залуний В.Ф. Оптимизация стоимости строительного проекта // Управление строительными проектами: Сб. науч. тр. Вып.2. – Днепропетровск, 1997. – С.87-89.

Получено 14.05.2010

УДК 330.101

С.І.ШТЕФАН

Харківська національна академія міського господарства

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Розглядається проблема інституціонального забезпечення державної регіональної політики, механізм підвищення ефективності використання місцевих бюджетів, необхідність удосконалення фінансового механізму в регіональному управлінні.

Рассматривается проблема институционального обеспечения государственной региональной политики, механизм повышения эффективности использования местных бюджетов, необходимость совершенствования финансового механизма в региональном управлении.

The problem of institutional support of the state regional policy, a mechanism to increase the efficiency of local budgets, the need to improve the financial mechanism of the regional management.

Ключові слова: місцеве самоврядування, місцевий бюджет, фінансова система, регіональна економіка, інститут власності, недержавні інституції, міжбюджетні відносини.

Подолання українською економікою кризи зумовлює необхідність злагодженої економічної політики. Існуючі реалії потребують

аналізу механізмів регулювання складного економічного механізму, динамічного за своєю природою. У контексті вирішення задач соціально-економічного розвитку країни все більшого значення набуває місцеве самоврядування. Вирішуючи проблеми загальної політики регулювання соціально-економічного розвитку країни і конкретного регіону, слід ураховувати той факт, що вона тісно переплітається з іншими її складовими.

Розбудова системи державного управління та місцевого самоврядування на регіональному і субрегіональному рівнях є дуже багатоаспектним комплексним завданням, що потребує окремого розгляду й вироблення відповідної системи заходів. Вона також тісно пов'язана з проблемою реформування адміністративно-територіального устрою, що також вимагає окремого ґрунтовного дослідження.

Для сучасної української економіки є характерними істотні зміни в структурі суб'єктів ринку, що визначає поєднання ринкового механізму з державним і корпоративним регулюванням.

Головна проблема подальшого становлення міжбюджетних відносин в Україні полягає в їх нерозвиненості і невідповідності швидким змінам, що відбуваються в системі перетворення функцій управління і їх слабкій корегованості з економічними реаліями. А як інструмент трансформації економічної структури, міжбюджетні відносини мають відповідати меті економічних трансформацій – всебічному сприянню людського розвитку. Це означає орієнтацію їх більшою мірою на задоволення соціальних потреб громадян. Вивченню цієї проблеми присвячено роботи провідних українських вчених – М.Артуса, А.Даниленко, С.Мельника, Р.Мудрака, Р.Пустовіт [1-5] та ін.

Ефективне функціонування регіональної економіки потребує формування інституту власності. Найбільше питань з погляду підвищення ефективності господарювання на місцях викликає формування комунальної форми власності, крім іншого, ця необхідність зумовлена потребою запобігання надмірній концентрації управлінських ресурсів на державному рівні.

До соціально-економічних проблем органів місцевого самоврядування відносяться також: передача в підпорядкування органів місцевого самоврядування об'єктів комунальної власності без відповідного фінансового забезпечення, високий рівень прихованого безробіття, суттєва заборгованість підприємств по виплаті заробітної плати, затримки з виплатою пенсій, ресурсозабезпечення, система охорони здоров'я та громадського порядку.

Головною проблемою інституційного забезпечення державної регіональної політики України є необхідність формування системи ін-

ституцій, здатних у взаємодії і координації здійснювати ефективну реалізацію завдань державної регіональної політики. Проблема інституційного забезпечення державної регіональної політики на регіональному і місцевому рівнях пов'язана з незавершеністю формування на цих рівнях системи державного управління і місцевого самоврядування. На сьогодні відсутнє чітке розмежування повноважень і відповідальності та координації діяльності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на регіональному і субрегіональних рівнях. Місцеві органи влади не мають належного законодавчого забезпечення та фінансової бази для вирішення проблем регіонального і місцевого розвитку [3].

Для ефективної реалізації державної регіональної політики результативним може стати створення мережі недержавних інституцій регіонального і місцевого розвитку [5]. Такі інституції покликані підвищити роль і відповідальність територіальних громад, приватних підприємців та кожного громадянина за розвиток відповідних територій, забезпечити їм можливість реальної участі і впливу на вирішення важливих проблем регіонального і місцевого розвитку. Такою інституцією може бути мережа Агентств регіонального розвитку (АРР) з репрезентуванням державних, громадських, приватних інтересів. Потенціал такої моделі дуже великий, а головне – вона виправдала себе в інших країнах, що є кращим свідченням її апробації. АРР мають на меті сприяти поліпшенню умов використання передових інноваційних технологій, підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, вдосконаленню підготовки та перепідготовки фахівців з регіонального розвитку, координації програм технічної допомоги, спрямованих на підтримку регіонального розвитку тощо.

Виникнення нових сфер і ланок фінансових відносин на загальнодержавному та місцевому рівнях, які відповідають рівню розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, потребує перегляду фінансовою політики як складової частини надбудови на кожному етапі розвитку суспільства.

Парадоксальна ситуація в місцевому самоврядуванні складається в забезпеченні фінансової самостійності його органів. Доходна частина місцевих бюджетів формується в основному за рахунок загальнодержавних податків і зборів, місцеві ж збори мають незначну частку. Такий розподіл бюджетних коштів не стимулює місцеві органи самоврядування до нарощування економічного потенціалу, до збільшення доходу. Адже відомо, що чим більший доход, тим більшими будуть вилучення, а субвенції будуть розраховані відповідно до кількості населення. Отже, треба відкрити шлях до роздержавлення окремих загаль-

нодержавних податків і зборів та переведення їх в розряд місцевих. Без цього не може бути й мови про ефективність використання місцевих бюджетів і регіональний розвиток.

Матеріальною основою фінансів є грошовий обіг, тобто економічний процес, який викликає рух вартостей товарів та послуг і супроводжується потоком грошових платежів і розрахунків. Глибоке дослідження проблеми економічних відносин у сфері грошового обігу показує, що фінанси визначаються як сукупність матеріальних засобів забезпечення і функціонування держави, підприємницької діяльності і життєдіяльності людини [1]. Таким чином, аналізуючи сферу фінансових відносин, слід вивчати систему формування і використання грошових коштів для забезпечення реалізації функцій, покладених на органи влади, бізнес-структури і фізичних осіб. Кредитний механізм стає адекватною формою змістовного підпорядкування інших видів грошових відносин відносно фінансовим, балансує доходи і витрати різних суб'єктів ринку.

Практично всі дослідники зазначають, що ефективною фінансова політика може бути при узгодженості між політикою і механізмом, за допомогою якого відбувається реалізація основних напрямів використання фінансових ресурсів [2]. Наприклад, за допомогою міжбюджетних відносин держава прагне знизити асиметрію бюджетної забезпеченості регіонів і місцевих формувань, але використовує при цьому такі форми і методи перерозподілу бюджетних коштів, які уможливають поширення утриманських тенденцій і зниження матеріальної відповідальності місцевих органів влади і тоді ми отримуємо не тільки збереження, а й посилення бюджетної асиметрії територіальних формувань. По новому до дослідження фінансового механізму в раціональному управлінні розвитком систем можна підійти ураховуючи синергетичний підхід, з урахуванням власних тенденцій системи, сприяючи їх розвитку [6].

Головну роль у становленні системи самостійних місцевих бюджетів відіграють їхні доходи та видатки, а також засоби, на підставі яких вони формуються. Основу самостійності місцевого бюджету становлять власні й закріплені доходи, до них належать місцеві податки та збори – платежі, що встановлюються місцевими органами влади відповідно до їхньої компетенції, а також доходи комунальних підприємств та доходи від майна, що належить місцевій владі та інші.

Доцільно було б виробити такий порядок формування місцевих бюджетів, який би максимально реалізував можливості їх впливу на економіку регіону, змушував органи державної влади на місцях та органи місцевого самоврядування, а головне, давав би їм змогу розши-

рювати власну дохідну базу. Досягти позитивних результатів у зміцненні ролі місцевих бюджетів можливо лише при вдосконаленні податкової системи. Ефективною фінансова політика може бути при узгодженості між політикою і механізмом, за допомогою якого відбувається реалізація основних напрямів використання фінансових ресурсів. Наприклад, за допомогою міжбюджетних відносин держава прагне знизити асиметрію бюджетної забезпеченості регіонів і місцевих формувань, але використовує при цьому такі форми і методи перерозподілу бюджетних коштів, які уможливають поширення утриманських тенденцій і зниження матеріальної відповідальності місцевих органів влади і тоді ми отримуємо не тільки збереження, а й посилення бюджетної асиметрії територіальних формувань.

Прогресивні зміни конфігурацій ринкових структур і зв'язків між економічними суб'єктами, характерні для сучасності, вимагають нових підходів до розуміння їх рушійних сил і наслідків. Особливого значення набуває регуляторна політика на місцях [4].

Здійснення державними структурами визначених видів діяльності (забезпечення суспільного порядку, національної безпеки, інвестування інфраструктури та ін.) може прямо сприяти економічному зростанню регіону. Зростання витрат із місцевих бюджетів на вирішення соціальних програм свідчить про розширення меж державного втручання в розвиток ринкових відносин. Для більш ефективного управління регіонами в країні має зростати роль регіонального і місцевого самоврядування, громадських організацій, які є більш наближеними до інтересів громад і регіонів.

1. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки // Фінанси України. – 2005. – №5. – С.54-59.
2. Даниленко А. Особливості формування фінансів реального сектора України // Економіка України. – 2006. – №6. – С.20-26.
3. Мельник С. Управління регіональною економікою. – К.: КНЕУ, 2000. – 152 с.
4. Мудрак Р. Державна регуляторна політика як складова економічного розвитку // Економіка України. – 2006. – №7. – С.34-41.
5. Пустовіт Р.Ф. Вплив державної політики на процес інституційних змін // Економічна теорія. – 2000. – №1. – С.13-23.
6. Рибак С.О., Лазерник Л.Л. Таксономія дефініцій фінансової сфери // Економічна теорія. – 2007. – №2. – С.34-45.

Отримано 19.04.2010